

Vad håller de naturvetenskapligt inriktade forskarna på med?

Recension

Francis Mark Mondimore:

A natural history of homosexuality

The Johns Hopkins University Press, Baltimore and London, 1996

Under de senaste åren har forskningen om lesbiskhet och homosexualitet haft stora framgångar, åtminstone om man jämför med hur det har varit tidigare. Det forskas, skrivs och undervisas om lesbiskhet och homosexualitet som kanske aldrig förr och det finns dessutom ett intresse hos en bredare allmänhet för denna forskningsinriktning. Men om man bortser från forskning som handlar om aids och aidsrelaterade frågor, så har den nya homosexualitetsforskningen, den som bl.a. presenteras i denna tidskrifts spalter, mycket handlat om humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning.

Vad håller medicinerna, psykologerna, biologerna och andra mer naturvetenskapligt inriktade forskare på med när det gäller lesbiskhet och homosexualitet nu för tiden? Håller de fortfarande på med att studera rättsex och räkna hormoner hos rekryter som de gjorde tidigare? Håller psykologerna fortfarande på med den behavioristiska form av sextortyr som brukade kallas aversionsterapi? Eller håller saker och ting på att hända också inom dessa ämnen? Vad kan naturvetenskaperna bidra med till den pågående könsteoretiska och sexualvetenskapliga diskussionen?

Detta var några av de frågor jag hade med mig inför läsningen av *A natural history of homosexuality*. Det var med nyfikenhet och förväntan jag började läsa Francis Mark Mondimores bok, som är ett försök till en översikt över den medicinska och biologiska forskningen om lesbiskhet och homosexualitet. Författaren beskriver sig själv som "a psychiatrist with a background in biology" och borde ämnesmässigt vara rätt person att ge en sådan översikt.

Men jag började bli en aning skeptisk till boken redan när jag läste dess förord. Enligt Mondimore består litteraturen om homosexualitet dels av högspecialiserad naturvetenskaplig facklitteratur, som är svårtillgänglig för en lekman, och dels av lättlästa coming-out historier, som inte tar upp de biologiska, genetiska och psykologiska fackkunskaperna på området. Hans eget projekt är att fungera som en översättare mellan dessa båda former av litteratur om homo-

sexualitet:

In this book I hope to bridge this gap, providing an introduction to available knowledge on homosexuality from a variety of viewpoints for the general reader.

Å ena sidan tycks lesbiskas och bögars egna självförståelser finnas och å den andra sidan finns vetenskapen. Man kan undra hur den samhällsvetenskapliga och humanistiska forskningen på området, av både empiriskt och teoretiskt slag, får plats i denna lägesbeskrivning? Räknas den kanske inte som vetenskaplig? Eller har den bara inget att bidra med i just det här sammanhanget? Och om det är så man ska tolka detta kan man kanske undra om Mondimore är särskilt väl insatt i denna typ av forskning? Menar han verkligen att språkförbistringen bara handlar om att naturvetarna inte har förmått att tala till folket på rätt sätt? Har naturvetarna ingenting att lära av kultur- och samhällsvetenskaperna?

I nästa stycke ställer författaren till det ännu värre för sig. För att förklara den biologisk/medicinska forskningens relevans när det gäller frågor om homosexualitet gör han en parallell till frågor om kön: "We take for granted that there is a biology of gender – males and females differ in anatomy and physiology. Is there also a biology of sexual orientation?" Den som är det minsta insatt i den aktuella könsteoretiska diskussionen vet att det inte är särskilt mycket som "vi" är överens om när det gäller kön. Kroppens yttre eller dess inresekreteriska karaktäristika kan kanske mätas, vägas och studeras på allehanda intressanta sätt som i bästa fall kan kallas vetenskapliga – men hur ska fynden tolkas? Vad har könets biologi med dess sociologi att göra? Vad är kön?

Intrycket man får av detta förord, ett intryck som förstärks när man läser boken, är att Mondimore inte är särskilt väl insatt i vare sig den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningen om homosexualitet och lesbiskhet, eller i den relevanta könsteoretiska och kvinnovetenskapliga diskussionen. Det faktum att han själv av allt att döma är bög, att han vill bidra till att motarbeta fördomar och förtryck och att han dessutom ägnar en hel del boksidor åt att ge en historisk bakgrund till och att blicka ut över det homosexuella livets nuvarande samhälleliga villkor, förändrar inte intrycket att han inte behärskar dessa kunskapsfält särskilt väl.

Mondimore gör anspråk på att skriva om både lesbiska och bögar – begreppet homosexualitet omfattar i hans framställning både män och kvinnor. Men det hindrar honom inte från att huvudsakligen skriva om män. Att ett av kapitlen ägnas åt "Women's Voices" förmår tyvärr inte ändra detta helhetsintryck. Ofta inkluderas kvinnor på ett explicit sätt i texten utan att författaren därför har tagit hänsyn till om det finns någon lesbisk forskning på det område texten behandlar eller inte. Går man till noterna ser man ibland att de studier som

framställningen bygger på uteslutande handlar om män. Om detta beror att det helt enkelt inte finns så mycket medicinsk/biologisk forskning om lesbiska att redogöra för eller om det beror på att författaren bara har valt att fokusera männen framgår inte alltid.

Boken hade vunnit mycket på om anspråket hade begränsats till att gälla enbart manlig homosexualitet. För det är företrädesvis det som boken handlar om. Då hade man sluppit bli irriterad över att författaren skriver om XXY-pojkars könsutveckling men inte om XXX-flickors, att pojkars exponering för testosteron under olika utvecklingsfaser får så stor uppmärksamhet medan flickors hormonutveckling slarvas över i förbifarten eller att förtrycket av homosexuella som grupp inreflekteras – åtminstone i viss mån – när forskningsresultaten ska tolkas men att kvinnoförtrycket inte får påverka analysen av materialet i någon större utsträckning. För att ta några exempel ur mängden. Mondimores könsblindhet är anmärkningsvärd även om han titt som tätt artigt vänder sig till kvinnorna.

En annan sak som begränsar bokens användbarhet är dess metodiska ytlighet. Innebörden av begreppet "homosexualitet" diskuteras till exempel inte i tillräcklig utsträckning. För att ta ett fiktivt exempel: Om en undersökning kommer fram till att låt oss säga tio intervjupersoner av tvåhundra tillfrågade uppger sig vara homosexuella – hur ska man då tolka detta resultat? Med avseende på kön? Representativitet? Handlar det om identitet? Om handlingar? Roller? Om drömmar, längtan, känslor? Sex? Vad betyder det faktum att intervjun är gjord i ett homofobt och patriarkalt samhälle för tolkningen av resultatet? Osv.

Dessa frågor skulle lätt kunna mångfaldigas och köns- och queerteori har visat att det är viktigt att ställa dem. En kritisk diskussion av hur de grundläggande begreppen används hade således varit på sin plats. Men Mondimore gör sig sällan besväret att finslipa sina teoretiska verktyg.

Det metodologiska slarvet gäller inte enbart sådant som brukar hänvisas till det humanistiska och samhällsvetenskapliga kunskapsfältet. Det gäller ofta också det medicinska/biologiska. Här presenteras exempelvis genetiska studier om hur förekomsten av homosexualitet samvarierar i syskonpar och mellan släktgenerationer, men utan att läsaren ges tillräckligt med information om hur studierna är gjorda för att själv kunna bilda sig en uppfattning om hur resultaten ska bedömas. Man får helt enkelt bara lita till de slutsatser som författaren kommer fram till.

När Mondimore själv är kritisk till någon forskares resultat fungerar texten bättre. Då ställer han ofta samma kritiska frågor till de diskuterade studierna som undertecknad läsare. Då blir saken belyst från olika håll. Men många av de frågor som queerteori och kvinnoforskning har vaskat fram får inte den upp-

märksamhet som åtminstone jag skulle önska.

A natural history of homosexuality har ett angeläget ärende, att presentera olika former av forskning om lesbiska och bögar på ett läst och överskådligt sätt. Och visst är det en läsvänlig bok som ger mycket information om mångahanda viktiga ting. Men just därför är det också så irriterande att boken har sådana brister.

Eva Borgström